Larvik kommune

Seksjon for anskaffelser

Temaplan anskaffelser

Godkjent i Kommunestyret 16.09.2026, saksnummer 145/26

1. FORORD **3**
2. SAMMENDRAG **4**
3. INNLEDNING **5**
3.1 Formål med planen 5
3.2 Rammer og mandat 6
3.3 Avgrensninger 6
3.4 Medvirkning 7
3.5 Iverksetting 7
4. STATUS, TRENDER OG UTFORDRINGER **7**
4.1 Status 7
4.2 Trender 7
4.3 Utfordringer 8
5. TEMAPLANENS MÅL **9**
5.1 Hovedmål 9
5.2 Delmål 9
Delmål 1 - Effektiv ressursbruk ved anskaffelser 10
Delmål 2 - Realisere verdier gjennom effektive anskaffelser 10
Delmål 3 - Ivaretakelse av samfunnshensyn 11
Delmål 4 - Lokal leverandørutvikling og innovasjon 11
6. KONSEKVENSER **11**
6.1 Økonomiske 11
6.2 Sosiale 12
6.3 Miljømessige 12

1. FORORD

Temaplan Anskaffelser

Kunnskapsgrunnlaget for denne temaplanen danner grunnlag for de mål og fokusområder som legges frem i denne planen. Kunnskapsgrunnlaget ble behandlet og vedtatt i kommunestyresak 087/26.

Larvik kommune forvalter betydelige verdier gjennom sine anskaffelser. Hvert år kjøpes varer, tjenester og bygge- og anleggsarbeider som er avgjørende for kommunens evne til å levere gode tjenester til innbyggerne, både i dag og i årene som kommer. Temaplan Anskaffelser er utarbeidet for å gi en felles, tydelig og langsiktig retning for hvordan kommunen skal bruke anskaffelser som et strategisk virkemiddel.

Temaplanen erstatter tidligere anskaffelsesstrategi og bygger på erfaringene fra foregående strategiperiode. Erfaringer opparbeidet i forrige periode og arbeidet med planen har synliggjort både forbedringer og klare utviklingsbehov. Kommunen har styrket kompetanse, systembruk og dialog med leverandørmarkedet, samtidig som det er identifisert et behov for mer helhetlig styring, tydeligere prioriteringer og bedre sammenheng mellom mål, anskaffelsesprosesser og faktisk gjennomføring.

Anskaffelser handler ikke bare om innkjøp, men om behovsdekning, verdiskaping og samfunnsansvar. Denne temaplanen tar derfor utgangspunkt i at alle anskaffelser skal være basert på reelle behov og bidra til effektiv ressursbruk. Behovsdekning er lagt til grunn som et overordnet prinsipp for hele planen, og danner rammen for de satsningsområdene som er valgt.

Temaplan Anskaffelser er et styringsverktøy for kommunen, og retter seg mot ledere, behovseiere, bestillere og øvrige roller som påvirker anskaffelser og kontrakter. Skal kommunen lykkes med ambisjonene i planen, forutsetter det tydelig ansvar, godt samarbeid på tvers av organisasjonen og kontinuerlig utvikling av kompetanse og praksis.

Med denne temaplanen legger Larvik kommune grunnlaget for anskaffelser som er bedre planlagt, mer bærekraftige, mer effektive og mer verdiskapende – til beste for innbyggerne, tjenestene og samfunnet som helhet.

2. SAMMENDRAG

Offentlige anskaffelser er regulert av lov om offentlige anskaffelser (anskaffelsesloven) med tilhørende forskrifter samt forvaltningsrettens prinsipper. Lovens formål er å fremme effektiv og bærekraftig bruk av samfunnets ressurser. Med bærekraftig menes i denne sammenheng økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft.

Temaplan Anskaffelser beskriver hvordan Larvik kommune skal bruke anskaffelser som et strategisk virkemiddel for å sikre god behovsdekning, effektiv ressursbruk og bærekraftig utvikling. Planen skal bidra til at kommunens kjøp av varer, tjenester og bygge- og anleggsarbeider gir høy kvalitet i tjenesteproduksjonen, samtidig som økonomiske, miljømessige og sosiale hensyn ivaretas.

Behovsdekning er lagt til grunn som et overordnet prinsipp for hele temaplanen. Alle anskaffelser skal ta utgangspunkt i reelle og dokumenterte behov, og vurderes med hensyn til alternative løsninger, effekt og risiko før konkurranse igangsettes. Dette gir bedre måloppnåelse, reduserer unødvendig forbruk og styrker sammenhengen mellom kommunens mål og anskaffelsespraksis.

For å operasjonalisere dette er temaplanen strukturert rundt fire delmål: Effektiv ressursbruk ved anskaffelser, det gode innkjøp, samfunnsansvar og lokal leverandørutvikling og innovasjon. Fokusområdene utfyller hverandre og dekker hele anskaffelsesprosessen – fra planlegging og konkurransegjennomføring til kontraktsoppfølging.

Temaplanen er et styringsdokument for kommunen som retter seg mot alle med roller eller ansvar knyttet til anskaffelser og kontrakter. Gjennom tydelige prinsipper, felles retning og konkrete prioriteringer skal planen bidra til mer profesjonelle, effektive og bærekraftige anskaffelser i Larvik kommune.

3. INNLEDNING

3.1 Formål med planen

Med Temaplan Anskaffelser ønsker kommunen i enda større grad å få frem hvilke muligheter anskaffelsesområdet gir for verdiskapende behovsdekning og til å arbeide med viktige nasjonale og lokale føringer og politiske målsettinger. Temaplan Anskaffelser skal også bidra til at kommunens øvrige temaplaner blir realisert.

Larvik kommune er en stor offentlig oppdragsgiver, med et betydelig samlet innkjøpsvolum. Temaplanen skal derfor beskrive hvordan kommunen kan bruke anskaffelser til å skape verdi utover selve leveransen – ved å påvirke leverandørmarkedet, fremme bærekraftige løsninger, styrke seriøsitet i arbeidslivet og sikre effektiv bruk av offentlige midler. For å få til dette må temaplanen også legge til rette for profesjonell styring, god organisering og tydelige prioriteringer.

Behovet for at temaplanen skal være generell og omfatte alle anskaffelser, har økt i takt med de generelle kravene til hvilke utfordringer som skal løses gjennom anskaffelser. Krav til samfunnshensyn, som for eksempel klima og miljø, lønns- og arbeidsvilkår, bruk av lærlinger, sikkerhet og beredskap, og krav til kvalitet, leveringsbetingelser og økonomi kan i en del sammenhenger være kolliderende eller motstridende. Det er derfor vesentlig at kommunen har et felles fundament for de avveininger som må foretas mellom ulike hensyn. Samtidig vil åpenhet og transparens være avgjørende for å skape tillit utover egen organisasjon.

Et sentralt utgangspunkt for temaplanen er at anskaffelser ikke er et mål i seg selv, men et virkemiddel for å dekke behov i kommunens tjenesteyting. Derfor er behovsdekning lagt til grunn som et overordnet prinsipp for hele planen. Før kommunen anskaffer noe, skal det vurderes hva behovet faktisk er, om behovet kan løses på andre måter, og hvordan anskaffelser kan gjennomføres på en måte som gir best mulig effekt.

Utad er kommunen én innkjøper, selv om de forskjellige virksomhetene har ulike behov. Temaplanen skal gi nødvendige føringer for at enkelte virksomhet får dekket sine behov på en best mulig måte, samtidig som anskaffelsene skal balanseres mot å utnytte de virksomhetsovergripende stordriftsfordelene så langt som mulig. Det er derfor viktig at de faktiske behov blir vurdert og ivaretatt samtidig som en god anskaffelseskultur innebærer at organisasjonen innser nødvendigheten av å gå tilstrekkelig i takt.

3.2 Rammer og mandat

Overordnede føringer og rammebetingelsene for denne temaplanen finner vi i Lov om offentlige anskaffelser med tilhørende forskrifter, kommuneplanens samfunnsdel og det vedtatte kunnskapsgrunnlaget. Temaplan Anskaffelser skal understøtte andre vedtatte kommunale planer som igjen legger føringer på hvordan anskaffelser skal prioriteres og gjennomføres.

Som grunnlag for utvikling av temaplanen er det innhentet erfaring fra kommunale virksomheter, dialog og avklaringer blant annet med stabene Organisasjon og Økonomi og virksomhetsstyring. I tillegg har det vært en utveksling av tilsvarende temaplaner med Sandefjord kommune og Tønsberg kommune. Til å kvalitetssikre at nasjonale føringer og målsettinger blir innarbeidet, er det innhentet kunnskap fra Direktoratet for økonomi (DFØ) sine kunnskapssider om anskaffelser samt forarbeidene til endringene i anskaffelsesloven, Prop. 147 L (2024-2025) Lov om endringer i anskaffelsesloven (samfunnshensyn mv.).

For å lykkes med ambisjonene i temaplanen kreves tydelig ansvar, godt samarbeid på tvers av organisasjonen og kontinuerlig utvikling av kompetanse og praksis. Planen skal bidra til felles forståelse, mer enhetlig praksis og bedre sammenheng mellom innsatsområder og gjennomføring av anskaffelser. Med Temaplan Anskaffelser legger Larvik kommune grunnlaget for anskaffelser som er bedre planlagt, mer bærekraftige, mer effektive og mer verdiskapende – til beste for innbyggerne, tjenestene og samfunnet som helhet.

3.3 Avgrensninger

Denne temaplanen baserer seg på at anskaffelsesregelverket gjelder for alle kjøp over kr 500 000,- ekskl. mva. Den gjelder ikke for:

- Ansettelser (herunder vikariater og engasjement). Innleie av personell via vikarbyråer er en anskaffelse.
- Leie/kjøp av lokaler og tomter (der det ikke skal gjøres noen tilpasninger/endringer)
- Salg av eiendeler (bygg/tomter/maskiner/kjøretøy)

Følgende planer er lagt som føringen i utarbeidelse av Temaplan Anskaffelser:

- Kommuneplanens Samfunnsdel 2024 - 2040
- Klima og energiplan 2026 - 2029
- Temaplan for innovasjon og digitalisering Del II 2023 - 2027

Larvik kommune har i tillegg egne prosedyrer for kjøp under 500 000 kr for å ivareta arkiveringsloven og god forvaltningspraksis.

3.4 Medvirkning

Temaplanen har vært til høring og gjennomgang hos kommunalsjefer, kommunedirektør, økonomisjef, næringslivsforeninger og åpen høring blant innbyggerne.

3.5 Iverksetting

Vedtatt temaplan danner grunnlag for utvikling av handlingsprogrammet med tilhørende indikatorer. Dette vil pågå høsten 2026.

4. STATUS, TRENDER OG UTFORDRINGER

4.1 Status

Larvik kommune kjøper inn varer, tjenester og bygge- og anleggsarbeider for ca 800 - 900 millioner kroner årlig. Dette inkluderer investeringer. I Larvik kommune dekker vi behovet for kjøp gjennom rammeavtaler, vare- og tjenesteavtaler og entrepriser. Det har vært en markant økning i antall avtaler og rammeavtaler siden forrige periode (2022). Vi ser at en stor andel av kommunens kjøp er dekket av rammeavtaler og en avtaledekning på ca 82,5 %. Bruk av kontraktsadministrasjonsverktøy, analyseverkstøy og priskontrollmekanismer danner grunnlaget for å drive aktiv avtaleforvaltning. På dette området er det et forbedringspotensial. Siden forrige periode har kommunen lagt bedre til rette for at lokale leverandører skal kvalifisere seg til å bli leverandør gjennom å tilrettelegge konkurranser med tilpassede kvalifikasjonskrav og krav til utførelse og kontraktskrav.

4.2 Trender

<u>Samfunnshensyn</u>
Ivaretakelse av samfunnshensyn er et stort og omfattende arbeid i offentlige anskaffelser og omfatter bl.a. utfordringer knyttet til arbeidet med å øke andelen kontrakter med krav til universell utforming, lønns- og arbeidsvilkår, etisk produksjon, lærlingklausul, miljøledelse, miljømerking og avfallshåndtering, og sikkerhet og beredskap. Det er videre en klar målsetting at kommunens anskaffelser skal bidra til at FNs bærekraftsmål oppnås.

Det krever kompetanse og erfaring for å få disse kravene som en del av en konkurranse og videre inn i en kontrakt på praktisk og korrekt måte. Videre krever det kompetanse og ressurser for å følge opp de inngåtte kontraktene. Krav til klima og miljø og lønns- og arbeidsvilkår er et omfattende fagområde som både oppdragsgivere og leverandører må følge opp. Kommunen ønsker seriøse aktører som også er sitt samfunnsansvar bevisst.

<u>Digitalisering</u>
Anskaffelsesprosessen har de siste årene blitt digitalisert gjennom elektroniske systemer. I

Larvik er disse systemene satt opp med synkronisering mot kommunens arkivsystem. Vi bruker en løsning for å gjennomføre anbudskonkurranser og følge opp avtaler.

Det er også en trend å ta i bruk innkjøpsanalyseverktøy for å kunne analysere innkjøpene sett i forhold til inngåtte avtaler, budsjetter og kjøpsutvikling over perioder. Larvik kommune har et slikt innkjøpsanalyseverktøy som brukes til oppfølging av avtaler, kontroll av fakturaer, budsjettering og grunnlag for beslutninger innen anskaffelsesområdet. Kommunen bruker også et e-handelssystem for flere avtaler.

Det har i mange år vært en målsetting å kunne digitalisere og finne en helhetlig løsning fra et behov oppstår til behovet er dekket med en kontrakt og påfølgende drift og forvaltning av kontrakten. Pr i dag krever anskaffelses- og avtaleforvaltningsprosessene fortsatt ulike systemverktøy.

Arbeidet med digitalisering pågår løpende, men må prioriteres ytterligere fremover. Bruk av KI har skapt muligheter og utfordringer. Utfordringene er at tilbydere også bruker KI for å svare opp tilbud og det er da vanskelig å se hva som er tilbyderens faktiske kompetanse. Muligheten er hvordan kommunen bruker KI til å analysere store mengder data og effektivt gjøre kontroller av dokumenter. Bruk av KI er kun et supplement i anbudsprosessen.

Dialog, samhandling og samarbeid

Både lov og forskrift har i de siste årene åpnet for en mer aktiv markedsdialog i forkant av anskaffelser. I Larvik kommune har vi markedsdialog der det er hensiktsmessig. Ved å være etterrettelige og profesjonelle vil vi også tiltrekke oss de gode leverandørene som kan være med å levere de varer og tjenester som vi trenger for å gi oss et effektivt ressursbruk og de mest bærekraftige løsninger.

Kontroll og sanksjoner

Det er blitt et større fokus på avtaleoppfølging og kontroll med både leverandørens utførelse/levering og fakturering. Ved endringene i anskaffelsesloven som trådte i kraft 01.07.2026, innføres nye bestemmelser om plikten til å føre tilsyn med lønns- og arbeidsvilkår, krav til kontroll av kontraktsvilkårene og en ny generell bestemmelse med krav om å sanksjonere for brudd på kontraktssvilkår om samfunnshensyn.

Oppsummert vil utviklingen av anskaffelsesområdet bidra til økt verdiskapning, økt samarbeid med leverandørmarkedet og bedre avtaleforvaltning. Bruk av digitale verktøy, behovet for grundigere analyser og skjerpede krav til forståelse av fagområdet, både hos oppdragsgiver og leverandører, vil medvirke til dette.

4.3 Utfordringer

Endringer i lover, forskrifter og statlige føringer gjør at vi trenger økt kompetanse og erfaring med virkningen av endringene, for eksempel gjennom KOFA-avgjørelser og domstolsavgjørelser. Dette må nødvendigvis bygges opp over tid.

Handlingsrommet i lov og forskrift setter begrensninger for å tilpasse konkurranser til det lokale markedet. Lov og forskrift pålegger kommunen å stille kontraktskrav til ulike samfunnshensyn som ikke alltid det lokale markedet kan tilfredsstille.

Lovendringene som trer i kraft 1. juli 2026 pålegger kommunen å innføre kontroll av krav til samfunnshensyn og gjennomføre eventuelle sanksjoner ved brudd på kravene. Vi utfører dette til en viss grad i dag gjennom etablerte rutiner i avtaleoppfølgingen, men ser at vi må bli bedre på avtaleforvaltning og intensivere kontrollen ytterligere.

5. TEMAPLANENS MÅL

5.1 Hovedmål

Temaplan for anskaffelser bygger oppunder Kommuneplanens samfunnsdel, for alle dens hovedmål, men særlig knyttet mot Kommuneplanens samfunnsdels hovedmål 1: “Vi skaper verdier gjennom innovasjon og felles innsats”, hovedmål 2: “Vi styrker innbyggerkraft og bygger tillit på demokratiske prinsipper, hovedmål 4: “Vi tar hensyn til miljøet og reduserer klimatrykket” og hovedmål 6: “Vi ruster oss for framtiden gjennom langsiktig planlegging og beredskap”.

For denne temaplanen betyr det at:

Larvik kommune gjennom profesjonelle og bærekraftige anskaffelser skal skape merverdi for Larviksamfunnet.

Med dette bygger vi opp under FNs bærekraftsmål om å ivareta både sosiale, økonomiske og miljømessige verdier for kommende generasjoner.

Basert på kommuneplanens samfunnsdel med tilhørende innsatsområder og hovedmål er det valgt 4 delmål for denne temaplanen.

5.2 Delmål

Med bakgrunn i nåsituasjonen som beskrevet og kommunens hovedmål innen anskaffelsesområdet har vi identifisert fire utvalgte delmål som vil være spesielt viktig i anskaffelsesarbeidet framover:

- Effektiv ressursbruk ved anskaffelser
    - Organisering, kvalitet og kompetanse
- Realisere verdier gjennom effektive anskaffelser
    - Gevinstrealisering, kontraktsoppfølging og kontroll
- Ivaretakelse av samfunnshensyn
    - Klima og miljø, seriøsitetsbestemmelser og sikkerhet og beredskap

- Lokal leverandørutvikling og innovasjon
    - Behovskartlegging, dialog og samarbeid opp mot markeder

Delmål 1 - Effektiv ressursbruk ved anskaffelser

Delmålet retter seg mot organisering, kvalitet og kompetanse. Ønsket effekt er:

- Anskaffelser er forankret på ledernivå på alle nivåer i organisasjonen og ledere har god forståelse for anskaffelsesområdet og følger opp anskaffelser og temaplanen i egen virksomhet.
- Kommunen gjennomfører optimale anskaffelser basert på kompetanse på anskaffelser og leverandørmarked, kvalitetssikrede prosesser og samhandling og kontinuerlig utvikling av digitale løsninger.
- Kommunen fremstår som en samordnet organisasjon på anskaffelsesområdet med fokus på kontinuerlig læring og forbedring.
- Kommunen skal søke samarbeid på tvers av kommuner og regioner der det er hensiktsmessig og som fremmer effektive anskaffelser.

Delmål 2 - Realisere verdier gjennom effektive anskaffelser

Delmålet retter seg mot gevinstrealisering, kontraktsoppfølging og kontroll. Ønsket effekt er:

- Bruk av mer tid i planleggingsfasen gir større effekt på behovsdekning og verdiskaping
- Kontroll av leveranse og fakturaer skal gi større gevinstrealisering
- Godt samarbeid med leverandører skal føre til at kontraktsvilkårene respekteres og følges opp gjennom hele avtaleperioden.

Delmål 3 - Ivaretakelse av samfunnshensyn

Delmål retter seg mot klima og miljø, seriøsitetsbestemmelser og sikkerhet og beredskap. Kommunens anskaffelser skal bidra til en bærekraftig samfunnsutvikling og ta en aktiv rolle for arbeidet med å oppfylle FNs bærekraftsmål. Som en offentlig innkjøper har kommunen både mulighet og ansvar for å bruke innkjøpsmakten til å fremme miljøvennlige løsninger, sosial rettferdighet og økonomisk ansvarlighet. Ønsket effekt er:

- Anskaffelser som fremmer klimavennlige løsninger og som bidrar til lavest mulig miljøbelastning.
- Ved å gjennomføre samfunnsansvarlige anskaffelser bidrar vi til langsiktig sosial og økonomisk bærekraft, sikrer et bedre omdømme og at allmennheten får tillit til at kommunen opptrer med høy integritet.

Delmål 4 - Lokal leverandørutvikling og innovasjon

Delmålet retter seg mot behovskartlegging, dialog og samarbeid opp mot markeder. Ønsket effekt er:

- Innkjøpsmakt brukes til å utvikle innovative og bærekraftige produkter og tjenester.
- Markedskunnskap og leverandørdialog skal bidra til at kommunen blir bedre til å utnytte mulighetene i anskaffelsesregelverket, påvirke leverandører til å bedre innrette sine tilbud til kommunens behov og sikre at man anskaffer bærekraftige produkter og tjenester.
- Leverandørutvikling: Lokalt næringsliv gjøres bedre i stand til å inngi konkurransedyktige tilbud og å oppnå større konkurranseevne i markedet.

6. KONSEKVENSER

6.1 Økonomiske

Temaplan Anskaffelser skal bidra til at kommunen får merverdi av sine anskaffelser og investeringer. Med merverdi menes det her reduserte kostnader, bedre effekt av anskaffelsen og langvarige økonomiske og samfunnsmessige gevinster. Gjennom effektive anskaffelsesprosesser skal vi legge vekt på livsløpskostnader. Vi skal anskaffe tjenester som har rasjonelle og tidsbesparende løsninger som gir økt tjenesteproduksjon. Bedre kontroll og avtaleoppfølging skal gi kostnadsreduksjon og økt gevinstrealisering.

6.2 Sosiale

Med denne temaplanen skal Larvik kommune sørge for at leverandørenes ansatte har et anstendig arbeidsforhold ved å stille krav om og følge opp lønns- og arbeidsvilkår og utbetaling av lønn og omforente seriøsitetsbestemmelser. Ved å stille krav til at leverandører er godkjent lærebedrift og aktivt bruker læringer i oppdrag bidrar vi til yrkesutdanning av unge voksne. Vi skal bidra til at personer som har nedsatt funksjonsevne eller som ikke er i jobb eller utdanning, får muligheten til å praktisere og få arbeidserfaring ved å stille krav til inkluderende kontrakter i avtaler der det er egnet.

6.3 Miljømessige

Ved innføring av sirkulær økonomi vil det på sikt skape lavere klima og miljøavtrykk ved at vi i større grad gjennomfører behovsvurderinger der det vurderes alternative produkter, løsninger og tjenester. Det må skapes en kultur for gjenbruk og ombruk og å velge løsninger som har langsiktig økonomisk bærekraft, basert på levetidsanalyser.